

TÜRKİYE’ DE UYGULANAN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNİN YASA VE YÖNETMELİKLERDEKİ DURUMU VE UYGULAMAYA GEÇİŞİ ARASINDAKİ TUTARLILIĞININ İNCELENMESİ

EXAMINING THE CONSISTENCY OF INCLUSIVE EDUCATION IN TURKEY BETWEEN ITS STATUS IN LAWS AND REGULATIONS AND ITS TRANSITION INTO PRACTICE

Öğr. Gör. Neşe DURAN¹

Çocuk Gelişimi Uzmanı Bahar ÖZET²

Öz

Bu çalışmada, kaynaştırma uygulaması yürütülen ortaokullarda kaynaştırma yoluyla eğitim gören özel gereksinimli öğrencilerin bulunduğu sınıflarda yer alan branş öğretmen ve rehber öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda, Türkiye’ de kaynaştırma eğitiminin yasa ve yönetmeliklerdeki durumu ve uygulamaya geçişi arasındaki tutarlılığın incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda kaynaştırma uygulamasının yasa ve yönetmeliklerde ne şekilde yer aldığı? Ne şekilde uygulandığı? Uygulamaya geçiş sırasında hangi problemlerle karşılaşıldığını tespit etmek için öğretmenlerle görüşülmüştür. Çalışma grubunu, Ankara ilinin Polatlı ilçesinde yer alan ve kaynaştırma eğitimi uygulanan 4 farklı ortaokulda, toplam 21 branş öğretmen ve 4 rehber öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma verileri, nitel araştırma yöntemlerinden olan yarı yapılandırılmış görüşme formu yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın metodolojisi kapsamında, katılımcıların görüşlerinin derinlemesine incelenmesi ve çeşitli perspektiflerin anlaşılması için nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntem, katılımcıların deneyimlerini, düşüncelerini ve duygularını daha ayrıntılı bir şekilde ifade etmelerine olanak sağlamıştır. Ayrıca, betimsel istatistiklerle sunulan bulgular, araştırmanın analitik boyutunu güçlendirmiş ve elde edilen verilerin daha kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesini sağlamıştır. Görüşmeler, ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş, içerik ve betimsel analiz yöntemleri ile çözümlenmiştir. Çalışmanın bulguları betimleyici istatistiklerle sunulmuştur. Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara bakıldığında, öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasının olumsuz yanıyla ilgili olan görüşlerinin, özel eğitim yönetmeliğinde bulunan maddenin aksine sınıf mevcutlarının kalabalık olmasından dolayı öğrencilerin akademik olarak geri kaldıkları yönünde olduğu görülmüştür. Aynı zamanda katılımcılar tarafından, ailelerin kaynaştırma uygulamasında desteklerinin olmadığı ve özellikle normal gelişim gösteren öğrencilerin ailelerinin olumsuz tutumlar sergiledikleri ifade edilmiştir.

Anahtar kelimeler: *Kaynaştırma eğitimi, yasa ve yönetmelikler, uygulama*

Abstract

This study aims to examine the consistency between the status of inclusive education in laws and regulations and its implementation in middle schools where inclusive education is practiced, based on the views of subject teachers and guidance counselors working with students with special needs in inclusive classrooms. Accordingly, the study

¹ İstanbul Gedik Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü nese.duran@gedik.edu.tr, ORCID no: 0000-0001-8920-8577

² İstanbul Aydın Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü Doktora Öğrencisi, baharozet@gmail.com, ORCID no: 0000-0003-0156-6017

Bu çalışma 6. Uluslararası Multidisipliner Çocuk Çalışmaları Kongresi’ nde tam metin bildiri halinde sözlü olarak sunulmuştur.

investigates how inclusive education is positioned in laws and regulations, how it is implemented, and identifies the challenges encountered during its implementation through interviews with teachers. The study group consists of a total of 21 subject teachers and 4 guidance counselors working in 4 different middle schools in Polatlı district of Ankara province, where inclusive education is implemented. Research data were collected through semi-structured interview forms, a qualitative research method. In the methodology of the research, qualitative research method was preferred to deeply examine the views of the participants and understand various perspectives. This method allowed participants to express their experiences, thoughts, and feelings in more detail. Additionally, descriptive statistics presented the findings, strengthening the analytical dimension of the research and enabling a more comprehensive evaluation of the obtained data. The interviews were recorded with a voice recorder and analyzed using content and descriptive analysis methods. The findings of the study were presented with descriptive statistics. Looking at the results obtained from the research findings, it is observed that teachers' views on the negative aspect of inclusive education are that students fall behind academically due to crowded class sizes, contrary to the article found in the special education regulation. At the same time, participants expressed that families lack support in inclusive education, and especially families of typically developing students exhibit negative attitudes.

Keywords: *Mainstream education, laws and regulations, implementation*

Giriş

Her insan bireysel farklılıklarıyla dünyaya gelmektedir. Bu kişilerin hayatlarında karşı karşıya kalabilecekleri çeşitli durumlar veya olaylar, bireysel farklılıklarını etkilemekte ve şekillendirmektedir (Duran & Ülküer, 2019). Bireyler bu bireysel farklılıklardan dolayı toplum tarafından kabul görmüş kurallara ve beklentilere uygun davranışlar gösteremeyebilirler (Duran & Ülküer, 2021). Bu durum, onların gelişimsel ihtiyaçlarının özel ve farklı olmasından kaynaklanmaktadır ve bu bireyler genellikle "özel gereksinimli" olarak tanımlanmaktadır (Bulduk, 2014).

Literatürde ve yasal düzenlemelerde özel gereksinimli bireyler için çeşitli tanımlar olsa da en genel tanımı; bilişsel, bedensel, duygusal ve/veya duyuşsal gelişim ihtiyacı olan bireyler şeklindedir. Ülkemizde; zihinsel, fiziksel, görme, dil ve konuşma bozuklukları, işitme, otizm spektrum bozukluğu, özel öğrenme güçlükleri, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, davranış bozuklukları ve üstün yetenek tanısı almış bireyler özel eğitim süreçlerinden faydalanmaktadır (Duran & Ülküer, 2019). Ancak bu gruplar özel eğitim kapsamında yer almış olmalarına rağmen tümünün bireysel özellikleri ve gelişimsel gereksinimleri birbirinden farklılaşmaktadır (Duran & Ülküer, 2021). Dolayısıyla, gelişimsel ihtiyaçlarını anlayan ve bu ihtiyaçlara uygun eğitim ve öğretim desteği sunabilecek personel ve öğrenme ortamlarına, uygun materyallere ve araçlara, özel programlara, doğru yöntemlere ve tekniklere gereksinim duymaktadırlar. Özel gereksinimli öğrencilere, eğitim hizmetlerinin sunduğu bu olanakların eşit ve kolay ulaşılabilir bir şekilde sağlanması, bu öğrencilerin (Bulduk, 2014) toplum içerisinde kendi potansiyellerini gerçekleştirebilen, yaşamlarını zenginleştirebilen ve üretken bireyler olmaları açısından son derece önemlidir (Duran & Ülküer, 2019).

Özel eğitim kapsamında en çok kullanılan terimlerden biri “kaynaştırma” dır. Yeni olmayan ve tüm dünyada çeşitli yasalarla uygulanan kaynaştırmanın temel felsefesini fırsat eşitliği ve normalleştirme oluşturmaktadır (Duran & Ülküer, 2021). “Kaynaştırma eğitimi, özel gereksinimi olan öğrencinin gerekli destek hizmetler sağlanarak tam zamanlı ya da yarı zamanlı olarak kendisi için en az kısıtlayıcı eğitim ortamı olan genel eğitim sınıflarında eğitim görmesi” olarak açıklanırken diğer bir tanımda; Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde “kaynaştırma eğitimi; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmi ve özel; okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır” şeklindedir (Yılmaz & Melekoğlu, 2018). Kaynaştırma eğitiminin yasa ve yönetmeliklerde yer alan maddelerdeki şekliyle uygulanması sürecinde, özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda iş birliği kurulması ve koordineli olarak çalışılması bu sürecin başarıyla ilerlemesinde önemli bir etkidir. Bu süreci doğrudan etkileyen etmenleri ise şu şekilde sıralayabiliriz: Öğretmenler, aileler, sınıf mevcudu, destek eğitim hizmetleri, özel gereksinimli öğrenciler, normal gelişim gösteren öğrenciler, fiziksel koşullar ve okul yönetimi (Çınar, 2020). Ancak ülkemizde kaynaştırma eğitiminin uygulanması sürecinde aksaklıklar bulunmaktadır. Bu aksaklıklar çoğunlukla, yasa ve yönetmeliklerde farklı yer almasına karşın kaynaştırma eğitiminin sağlıklı uygulanmasını sekteye uğratan; sınıf mevcutlarının kalabalık olması ve aileyle iş birliği sağlanamaması yönündedir ve bu problemlerin ülkemiz adına genellenebilir olabileceği birçok çalışma sonucuyla da (Babaoğlu & Yılmaz; Uysal, 2004) kanıtlanmaktadır.

Kaynaştırma uygulaması yürütülen okulların fiziksel koşullarıyla ilgili problemlere bakıldığında, ülkemizde bu ortamların kaynaştırma öğrencilerinin gelişimsel ihtiyaçlarının dikkate alınmadan hazırlanmış olduğu görülmektedir. Bunun sonucunda ise kaynaştırma eğitiminin uygulanması sürecinde birçok problemin beraberinde geleceği açıktır (Kargın & ark., 2003; Çınar, 2020). Fiziksel ortamda öğretmenin kontrol edebileceğinden fazla öğrenci olmaması ve kaynaştırma uygulanan sınıf mevcutlarının yasa ve yönetmeliklerde yer aldığı şekliyle düzenlenmesi gerektiği yapılan birçok çalışma sonucuyla (Karaca, 2018) paralellik göstermektedir. Nitekim bu anlamda herhangi bir problem oluşmaması adına ülkemizdeki yasa ve yönetmelikte sınıf mevcutlarına dair önemli maddeler yer almaktadır (Batu & ark., 2000).

Aileler, çocuklarını normal gelişim göstermesi umuduyla dünyaya getirirler. Fakat, özel gereksinimli çocuğa sahip olan aileleri öncelikle bu çocukların özel durumlarını kabullenememe ve nasıl bir yol izleyeceğini bilememe gibi zor süreçler beklemektedir (Akandere & ark., 2009). Özel gereksinimli çocukların bakımı, gelişimi ve eğitimi oldukça

zorlu ve çaba gerektiren bir süreçtir. Bu süreçte aileler, karşılaştıkları problemleri aşabilmek için büyük güçlük yaşarlar. Aileler, kaynaştırma uygulaması sürecinde ön planda olarak bu süreçte en başta kendilerine ve çocuklarına destek olabilmelerinin yanı sıra yukarıda belirtildiği üzere kaynaştırmayı doğrudan etkileyen tüm bireylere de ayrıca destek olabilirler. Sürecin sağlıklı bir şekilde ilerlemesi, diğer ülkelerde olduğu gibi ailelerle iş birliği yapılarak ve onlara bu anlamda çeşitli eğitim destek hizmetleri verilerek sağlanabilir.

Ailenin kaynaştırma uygulamasına aktif katılımını sağlamak için, okulun aileyle olması gereken iş birliğini teşvik etmesi, birlikte etkileşimin pozitif olması ve ailenin süreçte aktif rol almasının toplumsal ve eğitsel başarıya olan etkisi konusunda ailelerin bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Bayraklı & Sucuoğlu (2018)’ nun yaptıkları bir çalışma sonucunda, Özel gereksinimli çocukların ailelerinin en büyük ihtiyacının bilgi olduğu vurgulanmıştır (Bayraklı & Sucuoğlu, 2018). Literatüre bakıldığında yapılan çalışmaların verdiği benzer sonuçlar aslında kaynaştırma eğitiminin yasalarda yer alan maddelerin uygulanma sürecindeki problemlerini ortaya koymaktadır. Türkiye’ nin kaynaştırma uygulamasıyla ilgili yasalar bazında sürekli bir gelişme gösterdiğini ancak belirlenen maddeler ile uygulamalar arasında tutarsızlıklar olduğunu belirten çalışmalar yer almaktadır (Duran & Ülküer, 2021).

Oysaki ülkemizde yasalar ve yönetmeliklerde kaynaştırma uygulamasının sağlıklı yürütülmesi hususunda açıkça belirtilen maddeler yer almaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın özel eğitim hizmetleri yönetmeliğine göre, özel gereksinimli çocuklar için eğitim kurumları, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim seviyelerinde olmalıdır. Bu kurumlarda özel gereksinimli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programları (BEP) oluşturulmalı ve öğrencilerin eğitim gereksinimlerine uygun olarak düzenlenmelidir. Ayrıca, ailelerle yakın iş birliği içinde olunmalı, onların bilgilendirilmesi ve ihtiyaçlarının anlaşılması sağlanmalıdır. Kaynaştırma uygulamasıyla eğitim alacak öğrencilerin sınıflarda adil bir şekilde dağılımı sağlanmalıdır, böylece her sınıfta en fazla iki özel gereksinimli öğrenci bulunmalıdır (Resmi Gazete, 2012). "Yine bu yönetmeliğe göre, kaynaştırma yoluyla eğitim alan öğrencilerin bulunduğu sınıfların öğrenci sayıları belirlenmiştir. İlkokul, ortaokul ve lise düzeylerinde, özel eğitime ihtiyacı olan iki öğrencinin bulunduğu sınıfların mevcudu 25'i, bir öğrencinin bulunduğu sınıfların ise 35'i geçmeyecek şekilde düzenlenmelidir" (Yılmaz & Batu, 2016).

Ülkemize bakıldığında, kaynaştırma uygulaması kapsamında eğitim gören öğrenci sayısının arttığı (MEB, 2018) gözlemlenmektedir. Bu da kaynaştırma uygulamasının oldukça önemsenmesi gereken bir konu olduğunu ve tüm yetkililer tarafından kaynaştırma kapsamında

olan herkesin iyileştirme çabalarına ağırlık vermesi gerektiğini göstermektedir. Keza kaynaştırmanın tanım ve kapsamına bakıldığında bunun sonucunda çok geniş bir kitlenin etkileneceği göz ardı edilmemelidir (Duran & Ülküer, 2021). Bu bağlamda, özel eğitim kapsamında nicel çoğunluğu oluşturan ve kaynaştırma eğitime katılan öğrencilerle ilgili kültürel, eğitim, sosyal ve hukuki düzenlemeler yapılmaktadır. Ayrıca kaynaştırma eğitimi çeşitli ulusal ve uluslararası yasal düzenlemeler içinde de (Yılmaz & Melekoğlu, 2018) bulunmaktadır. Tüm dünyada belirli, ortak görüş, çaba ve çalışmalarla başlayan kaynaştırma eğitimi uygulamaları zaman içerisinde birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de özel gereksinimli çocuklar için önemli bir eğitim yöntemi haline gelmiştir (Yazıcıoğlu, 2018).

Bu çalışmada, ülkemizde uygulanan kaynaştırma eğitiminin yasa ve yönetmeliklerdeki durumu ve uygulamaya geçişi arasındaki tutarlılığının incelenmesinin amaçlanmasının nedeni; literatüre bakıldığında kaynaştırma uygulamasına yönelik oldukça fazla çalışma olmasıyla beraber bu çalışmaların içeriğinde kaynaştırmaya ilişkin yasa ve yönetmeliklerde yer alan maddelere de sıklıkla yer verildiği görülmektedir. Ancak yasa ve yönetmeliklerin bu anlamda ne derece yeterli olduğu, uygulamaya ne kadar sağlıklı geçildiği ve uygulamaya geçiş sırasında ne tür problemler yaşandığı gibi tutarlılık inceleyen çalışmalara çok az rastlanmıştır. Dolayısıyla belirtilen konuda literatürdeki boşluğu dolduracağı düşünülen bu çalışmanın gelecek çalışmalara da ışık tutması ve çalışma kapsamında yasalarda ve yönetmeliklerde yer alan maddelerin uygulanması sürecinde yaşanan aksaklıkların önüne geçilebilmesi hedeflenmiştir.

Yöntem

Bu bölümde, sırasıyla çalışma grubu, araştırmanın deseni, verilerin toplanması ve verilerin analizine yer verilmiştir.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu oluşturan katılımcılar, kolay ulaşılabilir örneklem yöntemiyle seçilmiştir. Bu yöntem, araştırmanın amacına uygun olması bakımından belirli bir popülasyondan rastgele örneklem almak yerine, erişimleri daha kolay olan katılımcılarla görüşmek için tercih edilmiştir. Bu şekilde, çalışma grubunu oluşturmak için zaman ve kaynakların daha etkin bir şekilde kullanılabilmesi düşünülmüştür. Araştırma, Ankara ilinin Polatlı ilçesinde, 2018-2019 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde, kaynaştırma uygulamasının yürütüldüğü 4 farklı ortaokulda gerçekleştirilmiştir. Bu okullarda en az bir kaynaştırma öğrencisi bulunan 21 branş öğretmen ve bu okullarda görev yapan toplam 4 rehber öğretmen

araştırmaya katılmıştır. Seçilen okulların tamamı kaynaştırma eğitimi uygulayan okullar olup, bu kriteri sağlamayan okullarla görüşme yapılmamıştır.

Araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyet, medeni durum, yaş ve deneyim özelliklerinin frekans ve yüzde değerleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. *Araştırma Grubunun Demografik Bilgileri*

	Cinsiyet		Medeni Durum		Yaş			Tecrübe		
	Kadın	Erkek	Evli	Bekar	30 Altı	30-40	40 Üstü	10 Altı	0-20	20 Üstü
f	18	7	19	6	1	12	12	5	8	12
%	72%	28%	76%	24%	4%	48%	48%	20%	32%	48%

Araştırma kapsamında kaynaştırma uygulamasının gerçekleştirildiği ortaokullardaki özel gereksinimli öğrenci sayısının toplam öğrenci sayısına oranı Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. *Öğrenci Sayısı Bilgileri*

Toplam Öğrenci Sayısı	Özel Gereksinimli Öğrenci Sayısı	%
3744	92	2.5

Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Nitel çalışma, araştırmanın konusuna ve amacına uygun olarak görüşme, gözlem ve belge analizi gibi veri toplama tekniklerinin kullanıldığı ve algıların doğal ortamlarda ayrıntılı, objektif, gerçekçi ve bütünsel olarak incelendiği bir araştırma yöntemidir (Duran & Ülküer, 2019). Bu araştırmada yarı yapılandırılmış gözlem formunun tercih edilmesiyle, katılımcıların süre kısıtlaması olmaksızın konuyu derinlemesine düşünmeleri ve deneyimlerini özgürce ifade etmeleri amaçlanmıştır. Bu yöntem, araştırmanın odaklandığı konuya ilişkin farklı bakış açılarından görüşlerin alınmasına olanak sağlarken, aynı zamanda katılımcılara araştırmanın amacına daha uygun ve çalışmayı güçlendirici cevaplar verebileceği bir çerçeve sunmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, araştırmacılara ve katılımcılara esneklik ve özgürlük sağlamaktadır. Katılımcılar, kendi deneyimlerine dayanarak konuya ilişkin içgörülerini serbestçe ifade edebilirlerken, araştırmacılar da belirli bir yapı içinde veri toplama ve analiz etme imkanı bulmuşlardır. Bu şekilde, katılımcıların çeşitli bakış açılarını keşfetme fırsatı yakalanmış ve elde edilen veriler daha sistematik bir şekilde değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada, Türkiye’de kaynaştırma eğitiminin yasa ve yönetmeliklerdeki durumu ile uygulamaya geçişinin tutarlılığı araştırılmıştır. Branş öğretmenleri ve rehber öğretmenlerin görüşleri, kendi algıları, tecrübeleri ve anlatımlarına dayanarak tamamen tarafsız bir şekilde incelenmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamında, gerekli literatürler tarandıktan sonra Türkiye’deki kaynaştırma eğitimi uygulamalarının yasa ve yönetmeliklerle uyumunun ve tutarlılığının incelenmesine karar verilmiştir. Çalışmanın odaklanacağı ortaokullar belirlendikten sonra, ilgili okullarda görev yapan yöneticilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Kaynaştırma uygulaması yapılmayan okullar araştırmaya dahil edilmemiştir. Öğretmen katılımının olmadığı okullar da elenerek son olarak ilçenin en büyük dört ortaokulu çalışma kapsamına dahil edilmiştir. Çalışmanın etik gerekliliklerini karşılamak adına öncelikle etik kurul onayı alınmıştır. Ardından, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’nden izin alınarak kaynaştırma eğitimi uygulanan ortaokullarda görev yapan branş öğretmenleri ve rehber öğretmenlerle görüşmeler yapılması için randevular planlanmıştır. Veri toplamak amacıyla, toplam 21 branş öğretmeni ve 4 rehber öğretmenle izinleri doğrultusunda mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Mülakatlarda, ses kayıt cihazıyla katılımcı cevapları kaydedilmiştir.

Öğretmenlere araştırmanın amacı ve süreci hakkında ön bilgi verilmiş olup katılımı gönüllülük esas alınmıştır. Mülakat sorularının içerik geçerliliği için uzman görüşleri alınmış ve sorular, uzmanların geri bildirimleri doğrultusunda düzenlenmiştir. Mülakat soruları, kendi içlerinde kategorilere ayrılarak (aile, öğrenci, öğretmen, yönetim, uygulama, fiziksel ortam, eğitim) toplamda 16 soru olarak belirlenmiştir. Branş öğretmenleri için hazırlanan soruların bir kısmı rehber öğretmenlere uyarlanmış, diğer sorular ise aynı şekilde yöneltilmiştir. Rehber öğretmenlerle yapılan görüşmelerin amacı, branş öğretmenleriyle yapılan görüşmelerde elde edilen bilgilerin teyit edilmesidir. Bu çalışma için 16 soru içerisinden 2 tanesi seçilerek bulgularda yer verilmiş ve çalışma bu doğrultuda ilerlemiştir.

Verilerin Analizi ve Araç Gereçler

Analizde, katılımcıların verdiği cevapların benzerlik ve farklılıklarını belirlemek amacıyla betimsel analiz tekniği kullanılmıştır (Duran & Ülküer, 2019). Verilerin analizi için betimleyici istatistik kullanılmıştır. Görüşmelerin kaydedilmiş ses dosyaları, bilgisayar ortamında dinlenerek, her katılımcıya ait cevaplar ayrı dosyalara aktarılmıştır. Verilerin

	B2		x	x	54	30		
	B3		x	x	37	19		
	B4	x		x	50	30		
	R1	x		x	31	9		
Z	B1	x			x	43	20	6
	B2	x		x	46	23		
	B3	x		x	31	10		
	B4		x	x	57	22		
	B5		x	x	42	21		
	R1	x		x	31	10		
V	B1	x		x	48	27	6	
	B2		x	x	36	15		
	B3		x	x	35	13		
	B4	x		x	51	28		
	B5		x	x	37	16		
	R1	x		x	31	9		

İlgili okullarda yer alan katılımcıların demografik özelliklerinin yüzde ve ortalama değerleri Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4. Öğretmenlerin Demografik Bilgilerinin Yüzde ve Ortalama Değerleri

Okul	Öğretmenlerin Cinsiyet Durumu %		Öğretmenlerin Medeni Durumu %		Öğretmenlerin Ortalama Yaşı	Öğretmenlerin Ortalama Mesleki Tecrübesi
	Erkek	Kadın	Evli	Bekar		
X	0%	100%	38%	63%	37.0	14.6
Y	40%	60%	100%	0%	45.4	23.8
Z	33%	67%	83%	17%	41.7	17.7
V	50%	50%	100%	0%	39.7	18.0

Bir sonraki bölümde, araştırma grubundan elde edilen verilere dayalı olarak oluşturulan temalar, bulgular kısmında grafikler halinde gösterilmiştir.

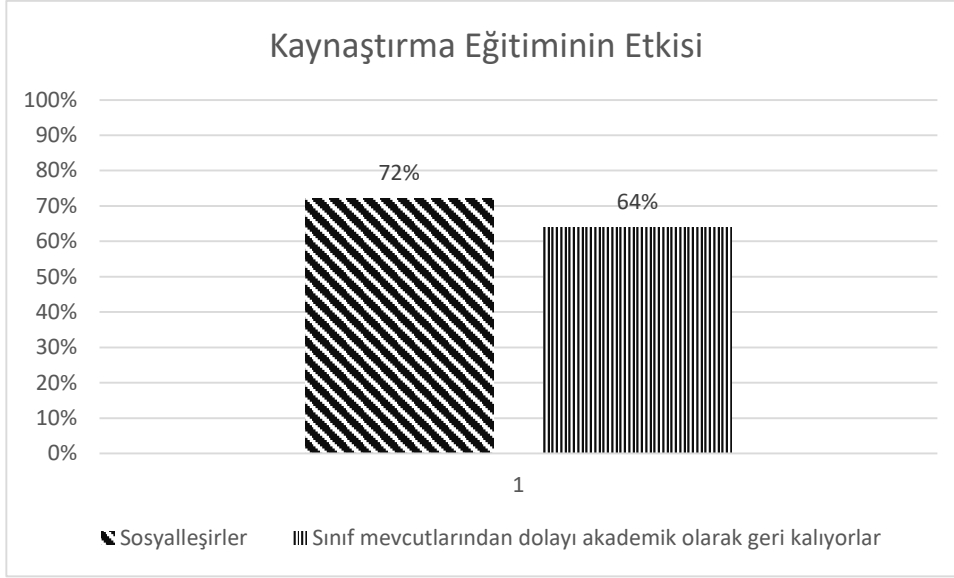
Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın amacına uygun olarak yöneltilen sorular ve katılımcıların görüşlerinden elde edilen veriler, grafiklerle sunulmuştur. Her biri ana tema olarak kabul edilen sorular, "Tn" şeklinde kodlanmış ve numaralandırılmıştır. Grafiklerde, öğretmen cevaplarının yüzde dağılımları (%) gösterilmiştir. Yüzdeler, öğretmenlerin cevaplarının toplam öğretmen sayısına oranı olarak hesaplanmıştır, böylece önem sırasını belirlemek ve karşılaştırmayı kolaylaştırmak amaçlanmıştır. Elde edilen verilerin zenginliği sebebiyle, tüm bulguların bu çalışmada yer alması mümkün olmamıştır. Bu sebeple, çalışmaya yansıtılan temalar şu şekildedir: 1. Kaynaştırma eğitiminin olumlu ve olumsuz yanları sizce nelerdir? 2. Engelli öğrencinin ve normal gelişim gösteren öğrencilerin ailelerinin, kaynaştırma eğitimi uygulamasına katkıları konusunda ne düşünüyorsunuz? Normal gelişim gösteren öğrencilerin ailelerinin kaynaştırma eğitimine bakışı ve katkısı nedir?

Çalışmaya katılan branş öğretmenleri ile rehber öğretmenlerinin görüşleri arasında belirgin bir farklılık gözlenmemiştir. Bu bağlamda, öğretmenler birlikte ele alınmış ve cevaplardan elde edilen veriler bu çerçevede değerlendirilmiştir.

Kaynaştırma Eğitiminin Etkisine Yönelik Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular

Şekil 2’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan öğretmenlerin “Kaynaştırma eğitiminin olumlu ve olumsuz yanları sizce nelerdir?” Sorusunun, olumlu yanına verdikleri cevapların %72’si “Sosyalleşirler”, olumsuz yanına verdikleri cevapların ise %64’ü “Sınıf mevcutlarından dolayı akademik olarak geri kalıyorlar” şeklindedir.

Şekil 2. Kaynaştırma Eğitiminin Etkisine İlişkin Öğretmen Cevapları

Kaynaştırma eğitiminin olumlu yanı ile ilgili Z B5 kodlu öğretmen:

“Öğrencinin sosyalleşmesini sağlaması açısından olumlu buluyorum. Hepsinin gelişimine ve becerilerine önemli katkılarda bulunuyor.” şeklinde görüş bildirerek öğrencilerin sosyalleştiklerini belirtmiştir.

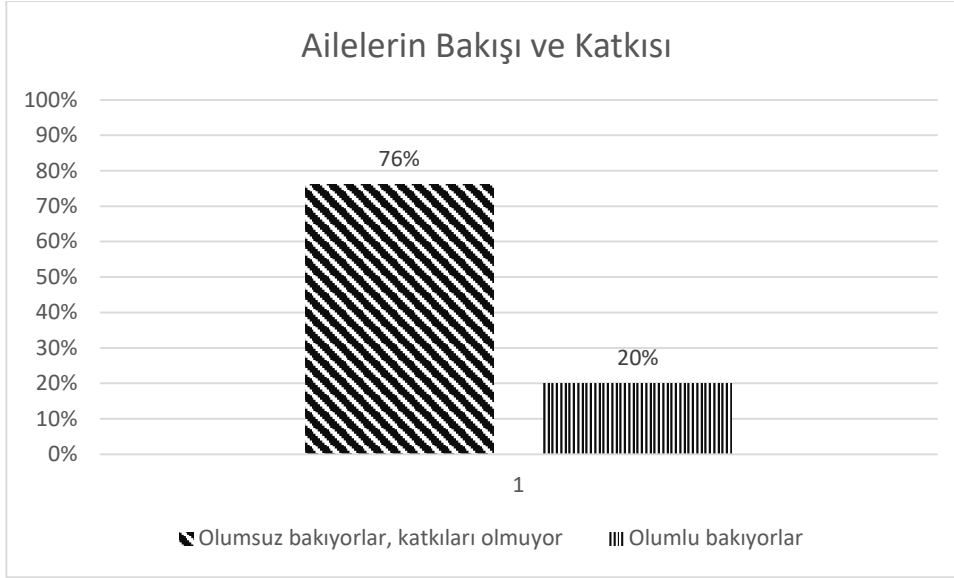
Kaynaştırma eğitiminin olumsuz yanı sorusuna ilişkin Z B5 kodlu öğretmen:

“Olumsuz yanı, uygulama amacına uygun olamıyor. Çünkü sınıflar çok kalabalık ve özel olarak ilgilenilemiyor kaynaştırma öğrencileri ile, akademik olarak geriye götürüyor. Özel eğitim yönetmeliğinde, kaynaştırma öğrencisi olan bir sınıf mevcudunun 35’i geçmemesi gerekiyor fakat bizim sınıf mevcutlarımız en az 38 veya 40 öğrenciden oluşuyor.” şeklinde görüş bildirerek sınıf mevcutlarının kalabalık olmasından dolayı öğrencilerin akademik olarak geride kaldıklarını belirtmiştir.

Çalışmaya katılan öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplara bakıldığında kaynaştırma eğitiminin sağlıklı uygulanması durumunda kaynaştırma öğrencisine faydasının olacağı konusunda farkındalıklarının olduğu görülmektedir. Ancak öğretmen görüşlerinden, özel eğitim yönetmeliğinde sınıf mevcuduna ilişkin olması gereken rakamın aksine uygulamada sınıf mevcutlarının kalabalık olmasından dolayı sürecin sağlıklı ilerlemediği dolayısıyla kaynaştırma öğrencisine yeterli zaman ayıramadığı için faydasının olduğuna dair belirtilen görüşlerin aksine faydasının olmayacağı sonucuna varılabilmektedir.

Ailelerin Kaynaştırma Sürecindeki Rolüne Yönelik Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular

Şekil 3’te görüldüğü gibi çalışmaya katılan öğretmenlerin “Engelli öğrencinin ve normal gelişim gösteren öğrencilerin ailelerinin, kaynaştırma eğitimi uygulamasına katkıları konusunda ne düşünüyorsunuz? Normal gelişim gösteren öğrencilerin ailelerinin kaynaştırma eğitimine bakışı ve katkısı nedir?” Sorusuna verdikleri cevapların %76’sı “Olumsuz bakıyorlar katkıları olmuyor”, %20’si “Olumlu bakıyorlar” şeklindedir.

Şekil 3. *Ailelerin Bakışı ve Katkısına İlişkin Öğretmen Cevapları*

Ailelerin kaynaştırmaya bakışının ve katkısının olumsuz olduğunu belirten öğretmen alıntıları şu şekildedir:

“Velilerimin bu konuda herhangi bir katkı sağladığını şu ana kadar hiç görmedim. Herkes kendi çocuğunun durumunu merak ediyor. Diğerlerinin durumunu hiç merak etmiyorlar hatta daha çok şikayet için geliyorlar. Bakışları olumsuz yönde. Ama bende bu konuda aileye şikayet ettikleri öğrencinin durumundan bahsetmiyorum, o öğrenci ile ben konuşurum diyorum. Çünkü ailenin bu durumu çocuklarına anlatmalarından korkuyorum, hani tüm çocuklar bilirse ve kaynaştırma öğrencisine yansıtırlarsa, engelli öğrencinin kendisini yetersiz ve kötü hissetmesini istemiyorum” (X B3).

“Engelli çocuğun ailesinin katkısı olmuyor çünkü onlar bu durumu normal görüyorlar. Çocuklarının normal olduğunu düşünüyorlar. Rehber öğretmenin bu konuda aileleri çağırıp bilgilendirmesine rağmen bu sürecin yani kaynaştırmanın ne demek olduğunu bile bilmiyorlar. Bence önce aileler eğitilmeli. Kaynaştırma velilerine seminer şeklinde bu konu ile ilgili bilgisi olan kişiler tarafından (rehber öğretmen, pedagoğ) eğitim verilmeli” (Y B1).

“Katkıları olmuyor, çünkü her iki tarafın ailesi de kaynaştırma uygulaması veya tanı almış öğrencilerin durumları hakkında bilgilendirilmiyor. Bu anlamda normal gelişim gösteren öğrencilerin ailelerinin bakışı da olumsuz oluyor. Kaynaştırma öğrencisini sınıflarında istemediklerini söylüyorlar. Aileye durumu açıklayınca kısa süreli destek olsalar bile, çıkan herhangi bir problem de hocam neden bizim sınıf diye yaklaşabiliyorlar tekrar.” (Z B5).

“Ailelerin hiçbir katkıları olmuyor. Zaten çocukların kaynaşmasında herhangi bir sorun yok aslında, öğretmenlerin ve velilerin bu öğrencileri istememesi noktasında sıkıntılarımız var.” (V R1).

Ailelerin kaynaştırmaya bakışının ve katkısının olumlu olduğunu belirten öğretmen alıntıları şu şekildedir:

“Genel anlamda normal gelişim gösteren çocukların aileleri bu öğrencilere karşı ön yargılı değiller. Kaynaştırma öğrencisinin zarar verme eğilimi olmadığı sürece bu uygulamaya çok karşı olduklarını da düşünmüyorum.” (X B4).

“Engelli öğrencilerimin aileleri bu konuda bilinçliler. Hatta gelip çocuğunun durumunu bana anlatan velilerimde oluyor, benim çocuğum bunları yapmaktan hoşlanır veya hoşlanmaz gibi. Normal gelişim gösteren öğrencilerimin aileleri de bu konuda normaller diyebilirim.” (X B1).

Alıntılar incelendiğinde, ailelerin uygulamaya dair bakış açılarının ve katkılarının daha çok olumsuz yönde olduğu görülmektedir. Bunun nedeninin ailelerin kaynaştırma uygulamasına dair bilgilerinin yetersiz olması, yasa ve yönetmeliklerde yer aldığı şekliyle iş birliği içerisinde hareket edilmemesinden kaynaklı bireysel bakış açıları olduğu sonucuna varılabilir. Ailelerin kaynaştırma eğitimi uygulamasına olumlu baktığını belirten X B4 kodlu öğretmenin, normal gelişim gösteren ailelerin özel gereksinimli öğrencinin kendi çocuklarına zarar verme eğilimi olmadığı sürece bu uygulamaya karşı olmadıklarını düşündüğünü belirtmesi de dikkat çekmektedir. Buradan da ailenin herhangi bir olumsuz durumla karşılaştığında kaynaştırma öğrencisini istememe eğilimi gösterebileceği yargısına varılabilir.

Çalışma grubunda yer alan katılımcıların demografik bilgileri ile cevapları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

Özel gereksinimli öğrencilerin en az sınırlandırılmış ortamda eğitim alması ilkesi dünyada ve ülkemizde giderek daha fazla önem kazanmakta ve bu konuda en sık kullanılan kavramın ise kaynaştırma olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla kaynaştırma teriminin ne denli önemli olduğu düşünülerek kaynaştırma eğitimi uygulanan ortaokullarda görevli olan ve

sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan farklı branşlardan öğretmenlerin ve rehber öğretmenlerin görüşlerinden, yasal düzenlemeler ve kaynaştırma uygulamalarına ilişkin durumu anlamak üzere yapılan bu araştırmanın bulguları alanyazında karşılaştırılarak tartışılmıştır. Böylece bu örneklemelerden elde edilen veriler ışığında Türkiye’ de uygulanan kaynaştırma eğitiminin yasa ve yönetmeliklerdeki durumu ve bunların uygulamaya geçişinin ne kadar tutarlı olduğu incelenecek olup evrene genellenmesi hedeflenerek tüm ilgililerde bu konuda farkındalık geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Tartışma

Çalışmanın ilk bulgusunda, kaynaştırmanın olumlu yanıyla ilgili öğretmenlerin genel olarak öğrencilerin sosyalleşmeleri, gelişimleri ve becerileri bakımından olumlu görüş bildirdikleri sonucuna varılmıştır. Çınar, 2020’ in yapmış olduğu çalışma sonucuna bakıldığında katılımcılara yöneltilen soruların cevaplarından, katılımcıların kaynaştırma eğitimine dair olumlu bir bakış açısına sahip olduklarını belirtmeleri bu bulguyla paralellik göstermektedir (Çınar, 2020). Ancak kaynaştırmanın olumsuz yanıyla ilgili öğretmen cevaplarına bakıldığında, kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu sınıf mevcudunun fazla olmasından dolayı tüm öğrencilerin akademik olarak geride kaldıkları, kaynaştırma öğrencisine zaman ayıramadıkları ve dolayısıyla kaynaştırmanın yönetmelikte yer aldığı şekliyle amacına uygun sürdürülemediği yönünde problemler yaşadıkları görülmektedir. Bu görüşten, kaynaştırma uygulamasının öğrencilere olumlu katkısının olacağını belirten öğretmenlerin bu problemten dolayı kaynaştırma uygulamasını amacına uygun sürdüremedikleri sonucuna varılabilir. Yılmaz ve Batu, 2016’nun sınıf mevcutlarının yönetmelikte belirtilenin aksine kaynaştırma öğrencileri dikkate alınarak düzenlenmediği ve sonuç olarak kaynaştırma eğitiminin beklenen düzeyde uygulanamadığı yönündeki çalışma sonucu bu sonuçla (Yılmaz & Batu, 2016) paralellik göstermektedir. Literatüre bakıldığında bu sonuçla paralellik gösteren daha birçok çalışma bulgusuna (Baykoç-Dönmez & ark., 1997; Çınar, 2020; İlik & Serdal, 2020; Kargın & ark., 2003; Sart & ark., 2004; Ünal, & İflasoğlu, 2014) rastlanmaktadır.

Oysaki yasa ve yönetmeliklerde kaynaştırma uygulaması yürütülen dersliklerin, sınıf mevcutlarının, bu çalışmada öğretmenlerin belirttikleri rakamların aksine daha az olması yönünde maddeler yer almaktadır. Birçok problemi beraberinde getiren sınıf mevcutlarının fazla olması durumu bu maddelere uyulması gerektiğini göstermektedir. Nitekim eğitimciler ve aday öğretmenlerle yapılan diğer çalışmalarda (Güleç & Metin, 1999) özel gereksinimli bir öğrencinin kaynaştırıldığı sınıftaki sınıf mevcudunun azaltılması gerektiğiyle ilgili (Bilen, 2007; Yılmaz & Batu, 2016; Turhan, 2007) bulguları bu yargıyı destekler niteliktedir.

Bu çalışmanın bir diğer bulgusuna bakıldığında öğretmenler hem kaynaştırma öğrencisinin hem de normal gelişim gösteren öğrenci ailelerinin kaynaştırma uygulamasına bakışlarının olumsuz yönde olduğunu, katkılarının ise olmadığını belirtmişlerdir. Öğretmen görüşlerine bakıldığında çoğunlukla bu problemin kaynağının ailelerin kaynaştırma ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları yönünde olduğu görülmektedir. Baykoç-Dönmez ve diğerleri (1997) tarafından yapılan bir çalışmada, öğretmenlerin kaynaştırmadaki sorunların aile bilgilendirilmesinin yetersizliğinden kaynaklandığını belirtmeleri bu çalışma bulgusunu desteklemektedir. Ailelerin konuyla ilgili bilgilerinin yetersiz olmasının, başarılı bir kaynaştırma eğitimi için risk oluşturacağı yargısına varılabilmektedir. Baykoç-Dönmez ve diğerleri (1997)’ nin yapmış olduğu aynı çalışma sonucu, ailelerin kaynaştırma konusundaki eksik bilgilerinin ve becerilerinin, kaynaştırma sürecinin etkinliğini olumsuz etkilediğini göstererek bu yargıyla paralellik göstermektedir.

Unutulmamalıdır ki kaynaştırma sürecinin temel yapı taşlarından biri olan ailelerin çocuklarının eğitime ve gelişimine gösterdikleri ilgi, kaynaştırma sürecindeki problemlerin çözülmesi ve daha başarılı bir kaynaştırma uygulaması için son derece önemlidir (Şahin, 2017). Bu noktada sürece dahil olması gereken ailelerin ihtiyaçları belirlenmeli ve bu gereksinimler dikkate alınarak şekillendirilmelidir (Cahit & ark., 2022). Bu düşüncüyü destekleyen (Çınar, 2020; Güleç & Metin, 1999; Şahin, 2017; Tekinarslan & ark., 2018) birçok çalışma bulunmaktadır. Aileyle ilgi yaşanan bu problemlerin temelde aile iş birliğinin sağlanamamasından kaynaklandığı yargısına varılabilir ve bu yargıyı destekleyen çeşitli çalışmalar (Çınar, 2020; Duran & Ülküer, 2021) bulunmaktadır.

Bu çalışmanın, aile temalı bulgularından yola çıkarak, kaynaştırma eğitime dair temelde öğretmen yeterliliğinin tartışılmasının öneminin ortaya çıkması ve bu anlamda problemlerin olduğu düşünülmektedir. Kaynaştırma eğitimi konusunda ailelerin bilinçlendirilmesinin öncelikle öğretmen yeterliliğiyle ilgili olduğu ve bu nedenle öğretmenlerin bu konudaki yeterliliğinin gelişimine yönelik olanakların artması ve gerekli destek hizmetlerin verilmesi gerektiği sonucu çıkarılabilmektedir. Alanyazında bu yargıyı destekleyen birçok çalışma (İlik & Sarı, 2017; Karadağ, 2007; Kahyaoğlu & Yangın, 2007) bulunmaktadır. Seferoğlu (2006)’ nun yapmış olduğu bir çalışma sonucu, “öğretmenlerin konuyla ilgili öğretim yöntem ve teknikleri konusunda yetersiz olduklarını ve bu nedenle problem davranışlarla başa çıkma stratejilerinde zorlandıklarını ortaya koymuştur.” Ayrıca, “kaynaştırma öğrencilerinin problem davranışlarının giderilmesi için öğretmenlerin yeterli olmadığı belirtilmiştir.” Öğretmenlerin kaynaştırma eğitim konusundaki yeterliliklerinin

verilecek destek eğitim hizmetleriyle pekiştirilmesi ve eğitimlerine bu alanda daha fazla odaklanması gerektiği düşünülmektedir. Seferoğlu'nun (2006), yapmış olduğu bir çalışmada, öğretmen yeterliliklerinin artırılması için bilgilerinin güncellenmesi gerektiği sonucu bu düşünceyi destekler niteliktedir.

Türkiye'de kaynaştırma eğitimi uygulamasına ilişkin yasal düzenlemeler incelendiğinde, eğitim sürecinin her aşamasını, eğitim verecek personeli, aile iş birliğini, eğitim ortamını ve fiziki koşullarını içeren başlıkların yer aldığı görülmektedir. Ancak, bu çalışmanın bulguları, ilgili düzenlemelerin yeterince uygulanmadığına işaret etmektedir. Özellikle, eğitim ortamının fiziki koşulları ve aile ve öğretmenlerin bu anlamdaki yetersizlikleri gibi faktörler, kaynaştırma eğitimi sürecinin etkinliğini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Örneğin, Sart ve arkadaşlarının (2004) çalışmasında belirtildiği gibi, öğretmenlerin etkin desteği, ailelerin ve öğretmenlerin uygulama hakkında bilgilendirilmesi, iş birliği, malzeme desteği ve sınıf fiziki şartlarının kaynaştırma eğitiminin başarısını etkilediğini ortaya koymuştur. Bu bulgular, mevcut yasal düzenlemelerin eksik veya yetersiz uygulanmasını göstererek bu yargıyı desteklemektedir.

Bu çalışmanın sonuçlarına bakıldığında, Türkiye’ de bu yasal düzenlemelerde bulunan maddelerde birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de eksikliklerin olmadığı fakat uygulama aşamasında problemler yaşandığı ve tutarsızlıklar olduğu görülmektedir. Çitil (2009) ve İlik & Deniz'in (2020) yapmış oldukları araştırmada; Türkiye’de özel eğitim hizmetlerinin sürekli bir gelişme gösterdiğini ve yasa ve yönetmelikler bakımından tüm dünyada olduğu ülkemizde de eksikliklerin bulunmadığını ortaya koyması bu sonuçla paralellik göstermektedir. Aynı çalışmada yer alan, “özel eğitim ile ilgili önceden belirlenen politikalarla uygulamalar arasında tutarsızlıklar olduğu görülmektedir” şeklindeki bulgusu da bu çalışma sonucunu destekler niteliktedir (Çitil, 2009; Serdal, 2020). Bu çalışma sonucuyla paralellik gösteren daha birçok çalışma (Akdemir, 2008; Güven, 2009; Göçüncü, 2014; Gök & Erba, 2011; Kuz, 2001; Sart & ark., 2004; Uysal, 1995; Yılmaz & Batu, 2016) olduğu görülmektedir.

Öncelikle yasaların uygulanır hale getirilmesi için gerekli denetleme mekanizmasının kurulması, aile, okul, öğretmen iş birliğinin sağlanması, gerekli eğitimlerin verilmesi, toplum, kurum, kuruluş ve çeşitli bakanlıklarında destekleriyle sağlıklı bir koordinasyon oluşturulması gerekmektedir (Yılmaz & Batu, 2016). Scruggs & Mastropieri'nin (1994) yaptığı bir çalışma, sağlıklı bir kaynaştırma uygulaması için yönetim ve özel eğitim personeli desteği, kabul edici ve olumlu sınıf atmosferi, uygun müfredat, etkili öğretim becerileri ve işbirliği gerekliliği gibi

faktörlerin önemli olduğunu ortaya koyarak bu sonucu desteklemektedir. Bu sonuçları destekleyen diğer çalışmalar da (Frederickson & Cline, 2002; Sart & ark., 2004) bulunmaktadır.

Ülkemizde yasa ve yönetmeliklerde bu anlamda boşluklar olduğu açıkça görülmektedir. Dolayısıyla sağlıklı bir kaynaştırma uygulaması süreci için öncelikle yapılması gereken yasa ve yönetmeliklerdeki maddelerin uygulamaya geçiş sürecinin sık sık denetlenmesi gerektiğidir. Aksi takdirde kaynaştırmanın başarıyla devam edemeyeceği sonucuna varılabilir. Gözün & Yıkılmış (2004) yapmış oldukları çalışmada, kaynaştırma eğitimi için okul müfettişlerinin görüş ve düşüncelerini incelemişlerdir. Çalışmanın, beş müfettişle yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilen verileri sonucunda kaynaştırma eğitiminin okullarda ismen uygulanıyor görünmesine karşın işlevsel olarak uygulanmadığı, öğretmenlerin bu konuda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadığı yönündeki sonucu bu yargıyı desteklemektedir (Çınar, 2020; Gözün & Yıkılmış, 2004). Diğer çalışma bulguları da (Batu & ark., 2000; Cankaya, 2010) bu sonucu destekler niteliktedir.

Sonuç

Bu çalışma, Türkiye’de kaynaştırma eğitimi uygulamasının mevcut durumunu incelemek ve önemli bulgulara ulaşmak amacıyla yapılmıştır. Elde edilen bulgular, kaynaştırma eğitiminin birçok açıdan önemli fırsatlar sunmasına rağmen, uygulama düzeyinde karşılaşılan bazı zorlukları ve eksiklikleri ortaya koymaktadır. Elde edilen verilere dayanarak yapılan değerlendirmelerle şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Çalışmanın ilk bulgusunda, kaynaştırma uygulamalarının olumlu etkilerine ilişkin öğretmenlerin çoğunluğu, kaynaştırma uygulamalarının öğrencilerin sosyal, duygusal ve akademik gelişimine olumlu katkılar sağladığını belirtmiştir. Bu bulgu, kaynaştırma uygulamalarının öğrencilerin sosyal, duygusal ve akademik gelişimine olumlu katkılar sağladığına dair güçlü kanıtlar sunmaktadır. Bu nedenle, kaynaştırma eğitiminin yaygınlaştırılması ve desteklenmesi önemlidir, çünkü bu yaklaşım, öğrencilerin bütünsel gelişimine katkı sağlamaktadır.

Araştırmada belirtilen bir diğer önemli bulgu, öğretmenlerin kaynaştırma eğitime dair görüşlerini içermektedir. Öğretmenler, sınıf mevcudu fazlalığından kaynaklanan zorluklar yaşadıklarını ve bu durumun tüm öğrencilerin akademik olarak geride kalmasına neden olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerine yeterli zaman ayıramadıkları ve bu nedenle kaynaştırma eğitiminin amacına uygun şekilde sürdürülemediği ifade edilmektedir. Kısacası görüşler, kaynaştırma uygulamalarının sınıf mevcudunun fazlalığından dolayı etkin bir şekilde yürütülemediği yönündedir. Yapılan çalışmalar, özel

eğitim öğrencilerinin kaynaştırıldığı sınıfların genellikle yönetmeliklerde belirtilen standartlara uygun olmadığını ortaya koymuştur. Bu durumda, düzenli denetim mekanizmalarının kurulması gerektiği sonucuna varılmaktadır.

Araştırmanın diğer bulgusu, ailelerin kaynaştırma sürecine yeterince dahil olmadığını ve bu sürece karşı olumsuz bir tutum sergilediklerini göstermektedir. Bu durumun, öğrencilerin kaynaştırma sürecinden maksimum düzeyde fayda sağlamalarını engelleyebileceği ve sürecin etkinliğini azaltabileceği sonucuna varılmıştır.

Çalışmadan çıkarılan genel sonuç ise: Türkiye'deki kaynaştırma eğitimi uygulamasının, yasal düzenlemelerdeki eksiklikler ve uygulamadaki tutarsızlıklar nedeniyle başarılı bir şekilde yürütülemediği yönündedir. Bu nedenle, yasal düzenlemelerin titizlikle uygulanması ve denetlenmesi gerektiği yargısına varılmaktadır.

Bu iyileştirmelerin uygulanmasıyla kaynaştırma eğitimi, tüm öğrencilerin eğitim ve gelişim potansiyelleri artırılabilir ve daha kapsayıcı bir eğitim ortamı sağlanabilir. Özellikle sınıf mevcudunun azaltılması, ailelerin sürece daha fazla katılımı, yasal düzenlemelerin daha tutarlı bir şekilde uygulanması, öğretmenlerin kaynaştırma konusundaki bilgi ve becerilerinin artırılması, kurumlar arası iş birliğinin güçlendirilmesi ve düzenli denetim mekanizmalarının oluşturulmasıyla kaynaştırma eğitiminin etkinliği zenginleşebilir ve her öğrencinin potansiyelini maksimum düzeyde gerçekleştirmesine olanak tanıyabilir.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, ileride yapılacak olan çalışmalara ışık tutacağı düşünülen ve diğer tüm ilgililer için önemli görülen çeşitli öneriler sunulmuştur:

Öneriler

1. Kaynaştırma uygulamasına dahil olan ve olmayan tüm toplum, kurum, kuruluş ve bakanlıkların bu konuda iş birliği içerisinde hareket edilmesinin sağlanması ve kaynaştırmanın uygulanışıyla ilgili gerekli denetimlerin yapılması gerektiği önerilmektedir.
2. Ailelerin ve öğretmenlerin konuyla ilgili bilgilendirilmesi ve yapılması gereken planların ailelerinde ihtiyaçlarının ve düşüncelerinin dikkate alınarak yapılması ve aynı zamanda ailelerin tüm kaynaştırma uygulaması sürecine dahil edilmesi gerektiği önerilmektedir.
3. Kaynaştırma uygulanan dersliklerde sınıf mevcudlarının yasa ve yönetmelikte yer aldığı şekliyle düzenlenmesine dikkat edilmesi önerilmektedir.

4. Kaynaştırma uygulamasıyla ilgili daha sonra yapılacak olan çalışmalarda araştırmacılara, yarı yapılandırılmış görüşme formu yerine daha farklı veri toplama yöntem ve teknikleri kullanılması ve örneklemin daha farklı katılımcılardan seçilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akandere, M., Acar, M., & Baştuğ, G. (2009). Zihinsel ve fiziksel engelli çocuğa sahip anne ve babaların yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 23-32.
- Akdemir, O. D. (2008). Kaynaştırma sınıflarına devam eden işitme engeli olan öğrencilere ve sınıf öğretmenlerine sağlanan özel eğitim hizmetlerinin belirlenmesi [Yüksek lisans tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
- Avcı, G., & Sakallı Demirok, M. (2022). Sınıfında özel gereksinimli öğrencisi bulunan farklı branşlarda görev yapan ortaokul öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 501-520.
- Babaoğla, E., & Yılmaz, Ş. (2010). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmaya eğitimindeki yeterlilikleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2), 345-354.
- Batu, S., Kırcaali İftar, G., & Uzuner, Y. (2000). Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri. *Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Özel Eğitim Dergisi*, 5(02).
- Baykoç-Dönmez, N., Avcı, N., & Aslan, N. (1997). Normal gelişim gösteren öğrenci ve velilerinin engellilere ve entegrasyona bakışları. Sunulmuş Bildiri, 1. Ulusal Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi, Ankara.
- Bayraklı, H., & Sucuoğlu, N. B. (2018). Okul öncesinde kaynaştırma eğitimi. *Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Özel Eğitim Dergisi*.
- Bilen, E. (2007). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarında karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşleri ve çözüm önerileri [Yüksek Lisans tezi, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
- Bulduk, R. O. (2014). Ortaokul 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının incelenmesi [Yüksek lisans tezi, Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü].

- Cankaya, Ö. (2010). İlköğretim I. Kademedeki kaynaştırma eğitimlerinin sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi [Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
- Çınar, S. (2020). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumu [Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Çitil, M. (2009). Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar Türkiye’de özel eğitim (1923-2007) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
- Duran, N., & Ülküer, N. (2019). Özel gereksinimli çocukların kaynaştırma eğitimindeki kabulü ve topluma kazandırılması [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü].
- Duran, N., & Ülküer, N. (2021). Kaynaştırma uygulamasının gelişimsel boyutta değerlendirilmesi. *Turkish Special Education Journal: International*, 3(1).
- Frederickson, N., & Cline, T. (2002). Special educational needs, inclusion and diversity. Philadelphia: Open University Press.
- Göçüncü, A. (2014). Türkiye’de 2003-2013 yılları arasında uygulanan özel eğitime ilişkin politikaların analizi [Yüksek lisans tezi, Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Gök, G., & Erba, D. (2011). Okulöncesi eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri ve önerileri. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 3(1), 66-87.
- Gözün, Ö., & Yıkmış, N. (2004). İlköğretim müfettişlerinin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüş ve önerileri. *Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(02).
- Güleç, H., & Metin, N. (1999). İlköğretim okullarındaki eğitimcilerin özürsüz çocuklarla normal çocukların kaynaştırıldığı programlar hakkındaki düşüncelerinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 59-73.
- Güven, D. (2009). İlköğretimde kaynaştırma uygulamalarına katılan zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesine ilişkin öğretmen görüşleri [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
- İlik, Ş. Ş., & Serdal, D. (2020). Farklı branşlardan öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması sırasında kaynaştırma uygulamalarına ilişkin gözlemleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(1), 338-351.

- İlik, Ş., & Sarı, H. (2017). The Training Program for Individualized Education Programs (IEPs): Its Effect on How Inclusive Education Teachers Perceive their Competencies in Devising IEPs. *Education Science Theory Practice*.
- İzci, E. (2005). Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim konusundaki yeterlikleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), 106-114.
- Karaca, M. A. (2018). Kaynaştırma eğitimi programının öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarındaki mesleki yeterliliklerine etkisi [Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye].
- Karadağ, E. (2007). Yapılandırmacı öğrenmeyle ilgili öğretmen yeterlik ölçeğinin geliştirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*.
- Kargın, T., Acarlar, F., & Sucuoğlu, B. (2003). Öğretmen, yönetici ve anne-babaların kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 4(02), 55-76.
- Kırcaali İftar, G. (1998). Kaynaştırma ve Destek Özel Eğitim Hizmetleri. Eskişehir, Türkiye: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Kuz, T. (2001). Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutumların İncelenmesi. Ankara, Türkiye: Başbakanlık Basımevi, T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları.
- Metin, E. (1999). Engelli çocuğa sahip ailelerin kaynaştırma programlarına yaklaşımı ve katılımı. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi*, 1(1), 28-33.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). Resmi istatistikler. <http://sgb.meb.gov.tr/www/resmiistatistikler/icerik/64-2018>
- Nuri, C., Karabıyık, V., & Akün, B. (2022). Çocuğu kaynaştırma sınıfına devam eden ebeveynlerin tükenmişlik düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Lefke Avrupa Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 122-137.
- Resmi Gazete. (2012). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. http://orgm.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=608
- Sart, H., Ala, H., Yazlık, Ö., & Kantaş Yılmaz, F. (2004, Temmuz 6-9). Türkiye Kaynaştırma Eğitiminde Nerede?: Eğitimciye Öneriler. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Seferoğlu, S. S. (2006). Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı. Pegem Yayıncılık.
- Sucuoğlu, B., & Kargın, T. (2008). İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları, Yaklaşımlar, Yöntemler, Teknikler. İstanbul: Morpa Yayınları.

- Şahin, Z. B. (2017). Otizm veya Özgül Öğrenme Güçlüğü Tanısı Almış Çocukların Annelerinde, Tükenmişlik Belirtileri ile Başa Çıkma Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi [Yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Tekinarslan, İ., Çifci, İ., Sivrikaya, T., Keskin, N. K., Özlü, Ö., & Rasmussen, M. U. (2018). Kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin ebeveynlerinin gereksinimlerinin belirlenmesi. *İlköğretim Online Dergisi*, 17(1), 88-101, 59-73.
- Turhan, C. (2007). Kaynaştırma uygulaması yapılan ilköğretim okuluna devam eden normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüşleri [Yüksek lisans tezi Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
- Uysal, A. (1995). Öğretmen ve okul yöneticilerinin zihin engelli çocukların kaynaştırılmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri [Yüksek lisans tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi].
- Uysal, A. (2003). Kaynaştırma uygulaması yapan öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşleri. In 13. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildiri Kitabı (ss. 58-76).
- Uysal, A. (2004). Kaynaştırma uygulaması yapan öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşleri. In A. Konrot (Ed.), 13. A Konferans Bildirileri (ss. 121-136).
- Ünal, F., & İflasoğlu Saban, A. (2014). Kaynaştırma uygulamasının yapıldığı sınıflarda, öğretmenlerin kaynaştırmaya yönelik tutumları-I. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(1), 388-405.
- Yazıcıoğlu, T. (2018). Kaynaştırma uygulamalarının tarihsel süreci ve Türkiye’de uygulanan kaynaştırma modelleri. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 92-110.
- Yılmaz, E., & Ayhan Melekoğlu, M. (2018). Kaynaştırma eğitiminin yasa ve uygulamalardaki durumunun Türkiye ve Avrupa bağlamında değerlendirilmesi. *Osmangazi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 1-17.
- Yılmaz, E., & Yılmaz Batu, E. (2016). Farklı branştan ilköğretim öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı, yasal düzenlemeler ve kaynaştırma uygulamaları hakkındaki görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 17(3), 247-268.

Creative Commons licensing terms

Authors will retain the copyright of their published articles agreeing that a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0) terms will be applied to their work. Under the terms of this license, no permission is required from the author(s) or publisher for members of the community to copy, distribute, transmit or adapt the article content, providing a proper, prominent and unambiguous attribution to the authors in a manner that makes clear that the materials are being reused under permission of a Creative Commons License. Views, opinions and conclusions expressed in this research article are views, opinions and conclusions of the author(s). Atlas Publication and Turkish Special Education Journal: International Research shall not be responsible or answerable for any loss, damage or liability caused in relation to/arising out of conflict of interests, copyright violations and inappropriate or inaccurate use of any kind content related or integrated on the research work. All the published works are meeting the Atlas Publishing requirements and can be freely accessed, shared, modified, distributed and used in educational, commercial and non- commercial purposes under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0).